

**POLISH BORDER GUARD WORK IN THE PROCESS
OF FULFILLING CONVERGENCE CONDITIONS
FUNKCJONOWANIE POLSKIEJ STRAŻY GRANICZNEJ
W PROCESIE SPEŁNIANIA PRZEZ POLSKĘ WARUNKÓW
KONWERGENCJI**

Leszek Maksymowicz

Centrum Szkolenia Straży Granicznej im. Żołnierzy Korpusu
Ochrony Pogranicza w Kętrzynie
leszekmaksymowicz@wp.pl

ABSTRACTS

Statutory tasks of Polish Border Guard are land and maritime state border protection as well as border traffic control. At the moment of accessing Poland to the European Union in 2004 and accepting assumptions of the Schengen Convention in 2007, Polish Border Guard was obliged to implement and universally apply common standards for the whole Union. There were necessary structural changes of the formation, that focused their service activities mainly on external EU border. It was also the period of the transformation from the military type border formation into modern border-migration formation of the police type.

Currently, apart from everyday service in border protection, the formation is also involved in international activities. Rising European funds has become significant issue in that field. European funds has contributed to the purchase of equipment, renovation of logistic infrastructure as well as improvement of specialist qualifications of BG officers.

Another aspect of international activities is helping countries that are not EU members raising standards of their service. Experts from Polish Border Guard exchange experience, conduct training as well as provide support in border protection.

Ustawowymi obszarami działalności polskiej Straży Granicznej jest ochrona granicy państwowej na lądzie i na morzu oraz kontrola ruchu granicznego. W momencie wejścia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. i przyjęcia założeń Konwencji z Schengen w 2007 r. Straż Graniczna w krót-

kim czasie musiała wdrożyć, a następnie powszechnie stosować standardy jednolite dla całej Unii. Konieczne były zmiany strukturalne formacji, która swój ciężar działalności służbowej skupiła na granicy zewnętrznej Unii. To także okres transformacji z formacji granicznej typu militarnego w nowoczesną formację graniczno-migracyjną typu policyjnego.

Dzień dzisiejszy formacji to, oprócz codziennej służby w ochronie granicy, także szeroko zakrojona działalność międzynarodowa. Istotne w tym obszarze stało się pozyskiwanie funduszy europejskich. Europejskie środki finansowe w znacznym stopniu pozwoliły na zakup sprzętu, odnowienie zaplecza logistycznego, a także, co niezmiernie ważne, na podnoszenie kwalifikacji specjalistycznych funkcjonariuszy.

Innym aspektem działalności międzynarodowej jest pomoc krajom nie będącym członkami Unii w podnoszeniu standardów swojej służby. Specjaliści polskiej Straży Granicznej wymieniają doświadczenia, szkolą, czy wprost świadczą pomoc w realizacji zadań w ochronie granicy.

KEYWORDS:

EU external border, border station, Border Guard Regional Unit, European funds, External Border Fund, convergence, Border Guard, European Union, Schengen Agreement, European Commission, Norwegian Financial Mechanism (Norway Grants), operational programmes, Operator of the program, missions.

Granica zewnętrzna UE, Placówka SG, Oddział SG, fundusze unijne, Fundusz Granic Zewnętrznych, konwergencja, Straż Graniczna, Unia Europejska, Układ z Schengen, Komisja Europejska, Norweski Mechanizm Finansowy, programy operacyjne, Operator Programu, misje

WSTĘP

Istotą Unii Europejskiej (UE) jest między innymi zbliżanie poziomu gospodarczego państw członkowskich. Podróżując po Europie, można dostrzec różnice w poziomie życia obywateli poszczególnych państw. Widać postępujące zmiany, ale wszyscy mamy świadomość, że droga do wyrównania poziomów gospodarczych, cenowych i socjalnych niedawno przyjętych państw członkowskich do najbogatszych jest jeszcze daleka. Poważnym zakłóceniem procesu konwergencji może być nieodpowie-

dzialna polityka finansowa. Wszyscy mamy w pamięci 2010 rok, gdy gospodarka unijna zaczęła odczuwać kryzys.

Są obszary, w których o kryzysie mówić trudno, czy wręcz nie powinno się tego robić. Jest to bezpieczeństwo Państwa, a szerzej ujmując – bezpieczeństwo wewnętrzne Unii, której od chwili naszego przyłączenia jesteśmy ważnym ogniwem. Przyjęło się w naszej formacji twierdzenie, że służbę pełni się bez względu na porę roku, dnia i warunki atmosferyczne. Chciałoby się powiedzieć, że także bez względu na sytuację ekonomiczną w kraju. Są to tzw. priorytety służby i z tego nasi obywatele nas rozliczają, tego od nas wymagają.

Autor pragnie przybliżyć dzień dzisiejszy Straży Granicznej (SG), przedstawiając w obszarze działalności międzynarodowej formację nowoczesną i pod każdym względem mobilną. Jej funkcjonowanie w Europie, spełnianie przez nią standardów przewidzianych dla formacji granicznych i wreszcie realizowanie zadań określonych w przepisach europejskich i krajowych¹. Dużą rangę ma stwierdzenie, że bez kompleksów polska Straż Graniczna stoi w równym szeregu z podobnymi jej europejskimi formacjami.

Analiza literatury tematu daje prawo przypuszczać, że jest to pierwsza próba takiego ujęcia obszaru międzynarodowej działalności SG. W dużej mierze wykorzystane zostały opracowania i zestawienia wewnętrzne formacji, które w tej formie mają powszechne zastosowanie. Poddane zostały także analizie materiały dostępne na oficjalnych stronach Internetowych Komisji Europejskiej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Komendy Głównej Straży Granicznej.

PRZEOBRAŻENIA STRUKTURALNE STRAŻY GRANICZNEJ

W 1990 r. w miejsce Wojsk Ochrony Pogranicza powołano Straż Graniczną, jednolitą umundurowaną i uzbrojoną formację do ochrony granicy państwowej na lądzie i na morzu oraz kontroli ruchu granicznego. To są ustawowe obszary działalności formacji, które implementowały jej działalności do szerokich zmian w naszym kraju. Wymagane zmiany w żaden sposób nie mogły wpłynąć na skuteczność realizacji zadań. Istotne z punktu widzenia formacji były wymagania, jakie stanęły przed nią 1 maja 2004 r., gdy Polska wstąpiła do Unii Europejskiej. W krótkim czasie należało przygotować, a następnie wdrożyć standardy powszechne dla całej Unii.

Miało to kluczowe znaczenie dla pełnej realizacji zastosowania z dniem 21 grudnia 2007 r. Układu z Schengen, którego istotą jest swobodny przepływ przez granice wewnętrzne Unii osób, towarów i usług.

Dotychczasowa skuteczność w realizacji zadań przez SG, jako istotnego elementu systemu bezpieczeństwa Państwa, była i nadal jest wysoka. Gwarancją tego były zmiany strukturalne formacji, wprowadzenie nowych systemów szkolenia, wprowadzenie nowych systemów teleinformatycznych, zakup koniecznego nowoczesnego specjalistycznego sprzętu. Duży nacisk położono także na zmiany sposobu pełnienia służby i – co istotne – nastawienia funkcjonariuszy w podejściu do realizowanych zadań. Okres koniecznych zmian został w pełni i właściwie wykorzystany. Stało się oczywiste, że infrastruktura formacji na terytorium RP oraz taktyka realizacji ustawowych zadań SG powinny umożliwiać ich realizację w warunkach strefy Schengen.

Nowy model funkcjonowania SG powstał po analizie zagrożeń na zewnętrznej i wewnętrznej granicy Unii. Zakres przekształceń oraz kierunki działań bazują na zatwierdzonych przez ministra spraw wewnętrznych i administracji „Założeniach wieloletniej koncepcji funkcjonowania Straży Granicznej w latach 2009-2015”. Koncepcja zakłada kontynuację procesu przekształceń, rozpoczętego w latach ubiegłych². Jej celem jest doprowadzenie do przeobrażenia formacji w nowoczesną służbę graniczo-migracyjną. Priorytetem dla formacji stały się: ochrona granicy państwowej stanowiącej granicę zewnętrzną UE, odprawa graniczna, zwalczanie nielegalnej migracji, przestępczości granicznej i przestępczości z udziałem cudzoziemców oraz prowadzenie ośrodków strzeżonych dla cudzoziemców.

Koncepcja zakłada:

- zwiększenie lub (co najmniej) utrzymanie dotychczasowej skuteczności formacji w kontroli ruchu granicznego i w ochronie odcinków granicy państwowej RP, będących zewnętrzną granicą UE/Schengen;
- przekształcenie SG w wiodącą polską służbę imigracyjną, przez zwiększenie intensywności działań w zakresie przeciwdziałania nielegalnej migracji na terytorium RP (rozpoznanie, kontrola legalności pobytu, pracy i zatrudnienia cudzoziemców; ukierunkowane działania w ochronie szlaków komunikacyjnych o szczególnym znaczeniu międzynarodowym);

- odsunięcie formacji od linii granicy wewnętrznej UE/Schengen w głąb kraju, poprzez sukcesywne, planowe:
  - zmniejszenie liczby placówek SG położonych w bezpośrednim sąsiedztwie odcinków granicy państwowej RP, stanowiących granicę wewnętrzną UE/Schengen,
  - sukcesywne zwiększanie obecności formacji na terytorium kraju;
- dostosowanie infrastruktury SG na terytorium RP do zadań formacji, wykonywanych po przystąpieniu Polski do Strefy Schengen, uwzględniając możliwości wspólnego wykorzystania infrastruktury z innymi służbami porządku publicznego (Policja, Służba Celna).

Celem projektowanych zmian jest przede wszystkim dostosowanie struktur SG na terytorium kraju do zagrożeń migracyjnych i wynikających z nich zadań. Zwiększeniu ulegnie także skuteczność ochrony zewnętrznej granicy UE. Po wejściu Polski do strefy Schengen główny ciężar ochrony zewnętrznej granicy UE spoczął na funkcjonariuszach SG pełniących służbę w Placówkach SG zlokalizowanych na wschodzie kraju. Pamiętać należy, że w każdej chwili może zostać przywrócona kontrola graniczna na granicy wewnętrznej, jeżeli wymagane będzie bezpieczeństwo wewnętrzne kraju. Taka sytuacja będzie miała miejsce podczas rozpoczynającego się 11 listopada br. w Warszawie najważniejszego globalnego forum poświęconego polityce klimatycznej. Przez jedenaście dni stolica Polski będzie gościć około 12 tysięcy osób, wśród nich czołowych polityków, przedstawicieli organizacji międzynarodowych, reprezentantów biznesu oraz nauki. Ich bezpieczeństwo zapewnić musi także Straż Graniczna.

Docelowo przyjmuje się, że reorganizacja SG zamknięta zostanie na dzień 31 grudnia 2013 r. Od 1 stycznia 2014 r. w skład struktury SG będą wchodziły: Komenda Główna SG, 9 Oddziałów SG, 102 Placówki SG oraz 12 Grup Zamiejscowych SG³.

W latach 2014-2015 nie przewiduje się zmian organizacyjnych w SG. W przypadku braku uzasadnienia utrzymywania planowanej liczby Placówek SG na bieżąco podejmowane będą działania w celu ich przekształcenia w Grupy Zamiejscowe lub wyłączenia. W przypadku potwierdzonego analizami wzrostu zagrożenia przestępczością, której zwalczanie pozostaje we właściwościach SG, podjęte zostaną działania zmierzające do przekształcenia Grup Zamiejscowych w Placówki SG.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Komenda Główna Straży

Granicznej nie planują zwolnień funkcjonariuszy. Funkcjonariuszom zapewnia się możliwość kontynuowania służby w innych placówkach lub służbach mundurowych MSW. Ministerstwo chce również zapewnić miejsca pracy dla pracowników cywilnych SG.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE, A REALIZACJA USTAWOWYCH ZADAŃ STRAŻY GRANICZNEJ

W momencie wejścia do UE Polska stała się beneficjentem ogromnego wsparcia – nie tylko ekonomicznego. Z dużym naciskiem w tym miejscu należy wspomnieć także o tym, że członkostwo determinowało także właściwe postawy i wartości. To w połączeniu z wieloletnimi tradycjami służby granicznej, swoistą mentalną dyscypliną polskich funkcjonariuszy powoduje, że w tej chwili Polska Straż Graniczna jest postrzegana jako formacja europejska realizująca swoje zadania na najwyższym poziomie.

Unia Europejska w szeroko pojętym interesie własnym musiała w otaczającej nas przestrzeni stworzyć mechanizmy, które zapewnią wszystkim wysoki poziom bezpieczeństwa i zabezpieczą interesy ekonomiczne poszczególnych państw. Istotnym stało się wspieranie wspólnej polityki wizowej w celu ułatwienia legalnego podróżowania, zapewnienia równego traktowania obywateli państw trzecich oraz przeciwdziałania nielegalnej migracji. Tym samym koniecznym stało się wspieranie zarządzania granicami w celu zapewnienia z jednej strony - wysokiego poziomu ochrony granic zewnętrznych, a z drugiej strony - sprawnego przekraczania granic zewnętrznych zgodnie z dorobkiem Schengen. Oczywiście stało się, że obszary te leżą przede wszystkim w zakresie ustawowych zadań SG.

W celu zapewnienia solidarności między państwami członkowskimi w zakresie obciążeń wynikających z zarządzania przepływami migracyjnymi ustanowiono, obok mechanizmów współpracy operacyjnej, odpowiednie instrumenty finansowe UE, tj.:

- Fundusz Granic Zewnętrznych na lata 2007-2013;
- Europejski Fundusz na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich na lata 2007-2013;
- Europejski Fundusz na rzecz Uchodźców na lata 2008-2013;
- Europejski Fundusz Powrotów Imigrantów na lata 2008-2013, które są zarządzane wspólnie przez Komisję Europejską i państwa członkowskie;

- Ponadto w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego działają dwa programy szczegółowe (zarządzane centralnie przez Komisję Europejską):
  - „Zapobieganie i walka z przestępczością” (ISEC),
  - „Zapobieganie, gotowość i zarządzanie skutkami terroryzmu i innymi rodzajami ryzyka związanymi z bezpieczeństwem” (CIPS)⁴.

Jako przykład wykorzystania funduszy niech posłużą wykorzystanie przez Polskę środków z Funduszu Granic Zewnętrznych, którego podstawę wykorzystania stanowi Decyzja nr 574/2007/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 maja 2007 r. ustanawiająca Fundusz Granic Zewnętrznych na lata 2007-2013 jako część Programu ogólnego „Solidarność i zarządzanie przepływami migracyjnymi”⁵.

Ogólna kwota dostępna dla Polski w latach 2007-2013 w ramach Funduszu wynosiła ponad 78 milionów euro. W roku 2013 dostępna była dla Polski roczna alokacja wynosząca ponad 21 milionów euro⁶.

Głównym celem Funduszu jest skuteczne zarządzanie przez państwa członkowskie przepływami osób na granicach zewnętrznych, co z jednej strony zapewni wysoki poziom ochrony granic zewnętrznych, a z drugiej strony przyczyni się do sprawnego przekraczania granic zewnętrznych zgodnie z dorobkiem Schengen, w tym zgodnie z zasadą traktowania z szacunkiem i zasadą poszanowania godności.

Przyjęto, że podczas wdrażania projektów określone priorytety umożliwią osiągnięcie operacyjnych celów krajowych:

- dostosowanie obiektów infrastruktury granicznej do standardów Unii Europejskiej;
- utrzymanie wysokiego standardu kontroli i skutecznej ochrony granicy zewnętrznej Unii Europejskiej oraz zapewnienie bezpieczeństwa obszaru Schengen;
- rozwój systemów nadzoru granicy zewnętrznej UE;
- zwiększenie funkcjonalności infrastruktury teleinformatycznej resortu spraw zagranicznych;
- wsparcie infrastruktury biometrycznej urzędów konsularnych, przesyłu danych w procesie wydawania wiz oraz rozbudowa traktów komunikacyjnych;
- sprawna obsługa ruchu wizowego oraz spraw cudzoziemców;

- dostosowanie systemów informacyjno-komunikacyjnych do pełnego wdrożenia wspólnotowych instrumentów prawnych w dziedzinie ochrony granic zewnętrznych UE;
- podniesienie kwalifikacji służb realizujących zadania związane z ochroną granicy, strefy Schengen oraz służb konsularnych w dziedzinie granic zewnętrznych i wiz, w szczególności kodeksu granicznego Schengen oraz europejskiego kodeksu wizowego.

Możliwości absorpcji przez Komendę Główną SG środków pochodzących z Unii Europejskiej w odniesieniu do finansowania ustawowych zadań formacji jest bardzo szeroka. Sprawozdanie z Działalności Straży Granicznej za 2012 r. w części określającej realizację projektów z udziałem środków zagranicznych obejmuje między innymi takie obszary jak:

- zakup środków transportu,
- podnoszenie kwalifikacji funkcjonariuszy w szkoleniach specjalistycznych,
- szkolenia językowe,
- modernizacja sprzętu telekopiowego,
- rozbudowa i utrzymanie platform teleinformatycznych.

W latach 2009-2012 ze środków funduszy pozyskanych w ramach projektów między innymi zakupiono 243 pojazdy różnego rodzaju (między innymi pojazdy specjalne do mobilnej kontroli)⁷.

W dniu 29 czerwca 2011 r. Komisja Europejska przedstawiła swoją propozycję w sprawie Wieloletnich Ram Finansowych. W obszarze spraw wewnętrznych, zaproponowany przez Komisję ogólny budżet na lata 2014-2020 jest o około 40% większy w porównaniu do średniej z lat 2007-2013. Obejmuje to nie tylko wydatki na programy finansowe, ale również dofinansowanie dla utrzymania bezpieczeństwa systemów informatycznych i agencji UE działających w obszarze spraw wewnętrznych.

Komisja Europejska zaproponowała uproszczenie struktury programów spraw wewnętrznych poprzez redukcję liczby funduszy do dwóch:

- Fundusz na rzecz Migracji i Azylu – skoncentrowany na zintegrowanym zarządzaniu przepływami migracyjnymi, obejmujący różne aspekty wspólnej unijnej polityki azylowej i imigracyjnej. Środki przeznaczone na finansowanie tych działań ujęte są obecnie w trzech osobnych funduszach, odpowiednio: Europejskim Funduszu na rzecz Uchodźców, Europejskim Funduszu na rzecz Integracji Obywateli

Państw Trzecich oraz Europejskim Funduszu Powrotów Imigrantów;

- Fundusz na rzecz Bezpieczeństwa Wewnętrznego – odpowiedź na zawarte w programie sztokholmskim wezwanie do wspierania wdrażanej strategii bezpieczeństwa wewnętrznego oraz spójnego i całościowego podejścia do współpracy organów ścigania, w tym zarządzania granicami zewnętrznymi UE. Działania aktualnie wspierane ze szczególnych programów ISEC oraz CIPS. W odniesieniu do kwestii bezpieczeństwa wewnętrznego fundusz zapewni wsparcie finansowe na rzecz współpracy policyjnej, zapobiegania przestępczości oraz zwalczania poważnej przestępczości transgranicznej, jak również zarządzania kryzysowego i ochrony unijnej infrastruktury krytycznej⁸.

Aktualnie trwają intensywne prace nad ustanowieniem podstaw prawnych dla instrumentów finansowych nowej generacji, które będą funkcjonować w latach 2014-2020.

Innym źródłem napływu funduszy docelowych także dla Straży Granicznej jest Norweski Mechanizm Finansowy na lata 2009-2014. Podstawą jego wdrażania jest podpisane w dniu 10 czerwca 2011 r. pomiędzy Królestwem Norwegii a Rzeczpospolitą Polską Memorandum. Zadaniem tego Mechanizmu finansowego jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy Norwegią a Polską poprzez przyznawanie pomocy finansowej m.in. w obszarze spraw wewnętrznych. Alokacja dla Polski w ramach ww. Mechanizmu wynosi 578 mln euro, w tym koszty zarządzania darczyńców i strony polskiej⁹.

Zgodnie z Zasadami i Procedurami wdrażania Mechanizmów Finansowych, o środki finansowe mogą ubiegać się wszystkie instytucje sektora publicznego i prywatnego (działające w interesie publicznym) oraz organizacje pozarządowe zarejestrowane na terytorium Polski. W szczególności wymienić należy: organy administracji rządowej i samorządowej wszystkich szczebli, instytucje naukowe i badawcze, instytucje środowiskowe i branżowe, organizacje społeczne oraz organizacje społecznego partnerstwa publiczno-prywatnego.

W ramach NMF ustanowionych zostało 19 programów operacyjnych, zorientowanych na osiągnięcie założonych celów, rezultatów i wyników we wskazanych obszarach tematycznych. Każdy program jest zarządza-

ny przez Operatora Programu. Operatorem Programu w ramach obszaru tematycznego *Współpraca w obszarze Schengen oraz walka z przestępczością transgraniczną i zorganizowaną, w tym przeciwdziałanie handlowi ludźmi oraz migracjom grup przestępczych* zostało Ministerstwo Spraw Wewnętrznych¹⁰.

Przewidywana alokacja w ramach niniejszego Programu wynosi 10 mln EUR.

Operator Programu przewidział wsparcie projektów w ramach następujących działań priorytetowych:

- rozwój i doskonalenie struktur, systemów i wyposażenia technicznego w celu poprawy wdrażania dorobku Schengen;
- zwiększone zdolności służb w zapobieganiu i zwalczaniu przestępczości transgranicznej i zorganizowanej, w tym handlu ludźmi i migracji grup przestępczych;
- wzmocniona współpraca między władzami a właściwymi podmiotami zainteresowanymi, w tym organizacjami pozarządowymi, przy udzielaniu pomocy ofiarom handlu ludźmi.

Tytułem środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego, Straż Graniczna w 2012 roku realizowała między innymi projekty: budowę Placówki SG w m. Górowo Iławeckie, modernizację placówki SG we Włodawie, rozbudowę placówki SG w Braniewie. W latach 2008-2011 w ramach NMF zakupiono 540 pojazdów różnego typu (samochody patrolowo-szosowe, patrolowo-terenowe, pojazdy ATV, motocykle, autobusy)¹¹.

POLSKA STRAŻ GRANICZNA W EUROPIE

Na dzień dzisiejszy polska Straż Graniczna jest ważnym ogniwem w systemie służb granicznych państw europejskich. Ma to ogromne znaczenie w zintegrowanym zarządzaniu zewnętrznymi granicami państw członkowskich Unii Europejskiej. Priorytety w zarządzaniu granicami zewnętrznymi koncentrują się na wspólnym prawodawstwie, współpracy operacyjnej państw członkowskich oraz solidarności między Państwami Członkowskimi i Wspólnoty. Osiągnięcie powyższych celów stało się możliwe dzięki powołaniu do życia w 2005 r. niezależnej, działającej w ramach Unii Europejskiej, Europejskiej Agencji Zarządzania Współpracą Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw Członkowskich Unii Europejskiej (FRONTEX)¹².

Agencja ma za zadanie ułatwić stosowanie istniejących i przyszłych ustaleń wspólnotowych, odnoszących się do zarządzania granicami zewnętrznymi poprzez zapewnienie koordynacji działalności Państw Członkowskich w zakresie wdrażania tych ustaleń, a także poprzez wspieranie wydajnej, ujednoczonej i na wysokim poziomie kontroli granicznej oraz ochrony granicy na granicach zewnętrznych UE. Celem jest także zapewnienie Komisji UE i Państwu Członkowskiemu wsparcia technicznego i eksperckiego w zakresie zarządzania granicą zewnętrzną i promowanie solidarności pomiędzy Państwami Członkowskimi¹³.

Polska Straż Graniczna bierze aktywny udział w działaniach podejmowanych przez Frontex włączając w to: uczestnictwo we wspólnych operacjach na granicach, szczególnie w rejonach Europy narażonych na wzmożoną nielegalną migrację (granica grecko-turecka), w tym w działaniach Europejskich Zespołów Straży Granicznej (EBGT), dostarczanie sprzętu w ramach Puli Wyposażenia Technicznego (TEP), wymianę informacji i analiz ryzyka, udział w warsztatach i różnego rodzaju szkoleniach, a także uczestnictwo we wspólnych operacjach służących readmisji cudzoziemców i związanych z nimi działaniach.

W ramach działań Frontexu utworzono platformę skupiającą analityków ze służb granicznych/policyjnych Państw Członkowskich UE. Ich współpraca obejmuje przede wszystkim bieżącą wymianę informacji i analiz nt. zdarzeń oraz zagrożeń dotyczących zjawiska nielegalnej migracji, za pośrednictwem bezpiecznej sieci informowania tj. ICONet.

Corocznie Straż Graniczna bierze udział we wzrastającej liczbie wspólnych operacji Agencji Frontex na granicach lądowych, morskich i powietrznych państw członkowskich UE wysyłając swoich funkcjonariuszy oraz sprzęt (głównie obserwacyjny i lotniczy). Misje służą zarówno bieżącemu wsparciu w kontroli granic na odcinkach szczególnie zagrożonych (zwłaszcza w obszarze Morza Śródziemnego), zwalczaniu przestępczości granicznej, jak również prewencji, doskonaleniu współdziałania i wymianie najlepszych praktyk. Straż Graniczna przyjmuje także funkcjonariuszy-ekspertów innych państw UE w Polsce. Na polskim odcinku zewnętrznej granicy UE w przejściach granicznych działa 6 tzw. Focal Points, czyli punktów pełnienia okresowych misji doradczych przez ekspertów ds. dokumentów ze służb granicznych innych państw UE. Przez dwa tygodnie października br. takiego wsparcia w placówkach Bieszczadzkiego Oddziału SG udzielali funkcjonariusze europejskich służb granicznych:

Estonii, Niemiec, Holandii, Łotwy, Słowenii, Włoch i Mołdawii.

W 2012 roku w działalność na misjach zagranicznych w Grecji i Włoszech zaangażowanych było niemal 100 polskich funkcjonariuszy, Przewoźne Jednostki Nadzoru, śmigłowiec Kania i samolot M-28 Skytruck wraz z załogami¹⁴.

Jednym z priorytetowych obszarów działania SG w zakresie współpracy międzynarodowej jest uczestnictwo w realizacji projektów na rzecz państw spoza UE. Są to działania o charakterze szkoleniowym na rzecz służb granicznych państw dążących do podnoszenia standardów w ochronie granic. Straż Graniczna działa z własnej inicjatywy bądź jest zapraszana do udziału w projektach szkoleniowych przez organizacje międzynarodowe lub inne kraje. Wykorzystywane jest wsparcie MSZ („Polska Pomoc”), Unii Europejskiej (TAIEX), organizacji międzynarodowych (m.in. Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM), Międzynarodowego Centrum Rozwoju Polityki Migracyjnej (ICMPD), Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE). Programy te adresowane są głównie do służb granicznych państw Europy Wschodniej, regionu Kaukazu, Azji Centralnej, Bałkanów Zachodnich oraz Turcji. Projekty szkoleniowe dotyczą m.in. takich dziedzin jak: przekształcenia formacji granicznej w strukturę o charakterze policyjno-imigracyjnym, wdrażanie systemu zintegrowanego zarządzania granicami, analiza ryzyka i kryminalna analiza operacyjna, czy też identyfikacja fałszywych dokumentów.

Funkcjonariusze Straży Granicznej uczestniczą również w misji doradczej UE w zakresie kontroli granic na granicy ukraińsko-mołdawskiej (EUBAM) dzieląc się dobrymi praktykami i realizując wspólne przedsięwzięcia. Działaniom wzmacniającym kontrolę granic służy także udział Straży Granicznej w misji UE – EULEX w Kosowie.

Straż Graniczna podejmuje również współpracę dwustronną z państwami europejskimi, które nie graniczą bezpośrednio z Polską. Przybiera ona formę wymiany informacji, najlepszych praktyk, wspólnych szkoleń i ćwiczeń, co stanowi dodatkową wartość i korzystnie wpływa na poziom realizacji zadań SG.

Bliska dwustronna współpraca prowadzona jest ze służbami granicznymi państw obszaru Morza Bałtyckiego, co wynika m.in. z nadzoru granicy morskiej, polskich obszarów morskich oraz transgranicznego ruchu

pasażerskiego i towarowego. Obok spotkań Szeffów służb realizowane są wizyty ekspertów, wspólne szkolenia, czy też wymiana funkcjonariuszy, co sprzyja dzieleniu się najlepszymi praktykami między służbami. Służby wymieniają także informacje dotyczące przestępczości transgranicznej.

Na kierunku południowym rozwijana jest współpraca z austriackimi, węgierskimi, rumuńskimi i bułgarskimi służbami, szczególnie w zakresie wymiany informacji i zwalczania przestępczości. W ramach programów pomocy odbywa się przekazywanie doświadczeń stronie mołdawskiej w zakresie standardów UE w kontroli granic. Podejmowane jest także współdziałanie w tym zakresie z państwami Bałkanów Zachodnich.

Straż Graniczna prowadzi współpracę z instytucjami rządowymi Stanów Zjednoczonych, która polega na wymianie doświadczeń i informacji oraz organizacji szkoleń, głównie w obszarze przeciwdziałania nielegalnej migracji, bezpieczeństwa w ruchu lotniczym i przemytu środków służących do produkcji broni masowego rażenia, pozyskując również pomoc materiałową. W tym roku wykładowcy Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie już po raz drugi szkolili funkcjonariuszy służby granicznych i celnych Kosowa, Serbii, Chorwacji i Czarnogóry w programie EXBS – Kontrola i Bezpieczeństwo Granic. Szkolenia te w całości są finansowane przez Rząd Stanów Zjednoczonych. Strona amerykańska bardzo wysoko oceniła pracę polskich specjalistów.

ZAKOŃCZENIE

Analiza przedstawiona w referacie nie wyczerpuje problematyki funkcjonowania polskiej Straży Granicznej w obszarze międzynarodowym. Nie było to zamierzeniem autora, nie leżało też w jego możliwościach. Z racji długoletniej służby i dużego doświadczenia pragnąłem wskazać płaszczyznę, gdzie doskonale widać rozwój formacji. Rozwój, którego jestem częścią, rozwój, którego sam doświadczam. Szeroka współpraca międzynarodowa jest swoistym motorem napędowym formacji. Świadomie zwróciłem uwagę tylko na ten obszar, który nie generuje wydatków z budżetu Państwa.

Wskazałem mechanizmy, które w obecnym okresie gospodarki rynkowej mogą wspierać działalność służby w realizacji jej zadań ustawowych. Podporą tych mechanizmów w ogromnej większości jest nasza obecność w Unii Europejskiej. Na dzień dzisiejszy nie powinno już być nikogo, kto

negowałby zasadność naszego członkostwa. A jak wskazuje powyższy tekst, płyną z tego wymierne korzyści.

Zmierzenie Polski do wyrównania poziomu gospodarczego z najbogatszymi państwami członkowskimi trwa w dalszym ciągu. Z dystansu 23 lat można rzec, że droga do przebycia jest już krótsza. Natomiast z moich obserwacji, licznych rozmów w służbowych kontaktach międzynarodowych, tego jak postrzegają nas funkcjonariusze innych służb granicznych, nasuwa się tylko jeden wniosek – okres aspiracji do formacji o standardach europejskich, śmiało można powiedzieć mamy za sobą. Polska Straż Graniczna taką formacją już jest.

Na dzień dzisiejszy jesteśmy w pełni nowoczesną, europejską formacją graniczno-migracyjną posiadającą uprawnienia policyjne, wyposażoną w doskonały sprzęt specjalistyczny, nowoczesne systemy teleinformatyczne, z odbudowaną infrastrukturą logistyczną. Stosujemy najlepsze standardy wynikające z przepisów prawa krajowego i unijnego. O wartości formacji zawsze będą stanowili ludzie. Mamy doskonale wyszkolonych funkcjonariuszy, rzetelnie wypełniających służbowe obowiązki. Specjalistów, których wiedza i umiejętności z powodzeniem są wykorzystywane w kraju i za granicą. Funkcjonariuszy, którzy z powodzeniem stosują – tak ważne w nowoczesnym państwie – zasady praworządności i poszanowania praw oraz godności innych obywateli.

REFERENCES

- Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz.U. z 2005 r. nr 234, poz. 1997)
- Komendant Główny Straży Granicznej (2009) Koncepcja funkcjonowania Straży Granicznej w latach 2009-2015. Warszawa.
- <https://www.msw.gov.pl/pl/wspolpraca-miedzynarod/wspolpraca-unijna/10115,Instrumenty-finansowe-w-zakresie-spraw-wewnetrznych.html>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:144:0022:0022:PL:PDF>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0042:FIN:PL:HTML>

- <http://www.nfosigw.gov.pl/srodki-norweskie/perspektywa-2009---2014/>
- <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosci/922221.html> [dostęp
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:349:0001:0001:PL:PDF>
- <http://www.uniaeuropa.org/frontex>

(Endnotes)

1. Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz.U. z 2005 r. nr 234, poz. 1997).
2. Komendant Główny Straży Granicznej (2009) Koncepcja funkcjonowania Straży Granicznej w latach 2009-2015. Warszawa.
3. Dane Komendy Głównej Straży Granicznej.
4. <https://www.msw.gov.pl/pl/wspolpraca-miedzynarod/wspolpraca-unijna/10115,Instrumenty-finansowe-w-zakresie-spraw-wewnetrznych.html> [17.10.2013]
5. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:144:0022:0022:PL:PDF> [17.10.2013]
6. Dane Biura Współpracy Międzynarodowej Komendy Głównej SG.
7. Dane Biura Techniki i Zaopatrzenia Komendy Głównej SG.
8. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0042:FIN:PL:HTML> [17.10.2013]
9. <http://www.nfosigw.gov.pl/srodki-norweskie/perspektywa-2009---2014/> [22.10.2013]
10. <http://wiadomosci.ngo.pl/wiadomosci/922221.html> [22.10.2013]
11. Dane Biura Techniki i Zaopatrzenia Komendy Głównej SG.
12. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:349:0001:0001:PL:PDF> [12.10.2013]
13. <http://www.uniaeuropa.org/frontex> [15.10.2013]
14. Dane Biura Współpracy Międzynarodowej Komendy Głównej SG.